

Teitl	Adroddiad Adran Gwasanaethau Corfforaethol ar weithrediad y Polisi Iaith a chyfraniad tuag at wireddu Strategaeth Iaith Gymraeg 2023 - 2033
Dyddiad	28 Ionawr 2025
Adran	Gwasanaethau Corfforaethol
Awdur	Ian Jones, Pennaeth

1. Pa bolisiau a chynlluniau sydd mewn lle o fewn eich adran er mwyn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith? Nodwch y maes blaenoriaeth (blynyddoedd cynnar, dysgu, gwaith a gwasanaeth, y gymuned neu ymchwil a thechnoleg)

Mae gan Adran Gwasanaethau Corfforaethol bolisiau, cynlluniau strategol, prosiectau a ffrydiau gwaith penodol sydd yn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith.

Gweler isod enghreifftiau o sut mae'r Adran yn cyfrannu at amcanion y strategaeth iaith:

Polisiau a chynlluniau strategol perthnasol:

Polisi Caffael - Mae Polisi Caffael Cynaliadwy a Strategaeth Caffael eisoes yn bodoli ac yn cynnwys gofynion iaith. Bydd y polisi a'r strategaeth yn cael eu diweddarau yn ystod 2025.

Cymraeg 2050 – ‘Miliwn o siaradwyr’ – Mae Strategaeth Cymraeg 2050 Llywodraeth Cymru yn nodi dull hirdymor y Llywodraeth o gyrraedd y targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae tri prif thema, sef ‘cynyddu nifer siaradwyr Cymraeg’, ‘cynyddu defnydd o'r Gymraeg’ a ‘creu amodau ffafriol’. Rydym yn gweithio yn gyson tuag at geisio hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg yn unol â Strategaeth Llywodraeth Cymru.

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 – Mae ‘Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu’ yn un o brif nodau llesiant y Ddeddf.

Cynllun Cydraddoldeb 2024 – 2028 - Pwrpas y cynllun cydraddoldeb yw lleihau anghydraddoldeb rhwng pobl sydd â nodweddion cydraddoldeb a phobl sydd ddim yn rhannu un o'r nodweddion. Mae amcanion y cynllun yn cyffwrdd â phob maes gwaith o fewn y Cyngor, ac yn rhoi fframwaith yn ei le i wella tegwch o fewn y sefydliad ac i sicrhau ein bod yn trin pobl yn ôl anghenion. Mae'r Gymraeg yn ganolog i holl agweddau'r cynllun.

Prosiectau Cynllun y Cyngor 2023 - 2028

- **Cadw'r Budd yn Lleol** - Mae prosiect Cadw'r Budd yn Lleol yn ceisio uchafu'r budd lleol a thrwy hyn yn hyrwyddo a datblygu'r iaith. Mae bosib i ni asesu tendrau ar sail hyn ac mae mesurau iaith wedi'u datblygu. Mae'r mesurau yn cynnwys asesiad o swm ariannol ac adnodd amser y mae cwmnïau yn ei gynnig wrth gyflawni gwaith.

Mae'r Uned hefyd wedi bod yn gweithio gyda'r Tîm Iaith i adnabod cwmnïau i'w targedu ar gyfer cynllun 'Cynnig Cymraeg' Comisiynydd y Gymraeg.

- **Gwynedd Gymraeg** - Mae 'Gwynedd Gymraeg' yn ffrwd gwaith o Gynllun y Cyngor, gyda'r Adran Gwasanaethau Corfforaethol yn arwain ar brosiectau i 'Hybu defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd'. Mae'r holl brosiectau dan Strategaeth Iaith Gwynedd 2023 – 2033 yn cyfrannu at y gwaith. Mae gwaith Strategaeth Iaith Gwynedd wedi ei rannu yn 5 maes gweithredu, ac rydym hefyd yn dangos sut mae amcanion ein strategaeth yn cyfrannu at 3 prif faes strategaeth Cymraeg 2050.
- **Ymchwil** - Mae'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth yn dadansoddi a rhannu gwybodaeth am sefyllfa'r iaith Gymraeg yn y sir, er mwyn llywio penderfyniadau a pholisïau ar draws y Cyngor gan gynnwys Cynllun y Cyngor.

Blaenoriaethau Cynllun Ffordd Gwynedd 2023 - 2028

- **Gweithlu Bodlon a Iach** – Mae Gweithlu Bodlon ac Iach yn un o flaenoriaethau ffrwd gwaith Cynllun Ffordd Gwynedd. Mae Cynllun Llesiant staff newydd ei fabwysiadu fel rhan o'r ffrwd gwaith hwnnw ac mae'r gynhaliaeth Llesiant sydd ar gael i staff yn gwbl ddwyieithog gyda phwyslais mawr ar yr iaith yn y broses caffael ar faterion fel Gwasanaeth Cwnsela staff ayb.
- **Cynllunio'r Gweithlu a Datblygu Talent** – Mae Cynllunio'r Gweithlu a Datblygu Talent yn ffrwd gwaith Cynllun Ffordd Gwynedd. Mae'r prosiect yn canolbwyntio ar ddenu a chadw staff yn y tymor hir, trwy sicrhau bod yna gyflenwad digonol o staff ar gael i ddiwallu anghenion gwasanaethau, ac yn benodol felly staff sydd yn gallu'r Gymraeg.
- **Cynllun Digidol y Cyngor**: Mae Cynllun Digidol y Cyngor yn rhan o ffrwd gwaith blaenoriaeth Trawsnewid Digidol Cynllun Ffordd Gwynedd. Mae gwaith ar wybodaeth a data yn digwydd gan y Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth ac mewn cydweithrediad ag Adrannau eraill, i hwyluso mynediad i ddata a gwybodaeth y tu mewn a thu allan i'r Cyngor. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am y Gymraeg a thru gyfrwng y Gymraeg.

Prosiectau a chynlluniau eraill gan wasanaethau Adran Gwasanaethau Corfforaethol:

- **Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth** – Mae'r gwasanaeth mewn trafodaethau cyson gyda'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ynglŷn â'u cynlluniau i (o bosib) beidio cynnal Cyfrifiadau i'r dyfodol ond i gasglu data mewn ffyrdd eraill, gan geisio dylanwadu i wneud yn siŵr y bydd (o leiaf) gwybodaeth debyg i'r Cyfrifiad yn parhau i fod ar gael.
- **Gwasanaeth Caffael** – Mae cydymffurfio gyda'r Safonau Iaith presennol yn heriol ynddo'i hun, mae ceisiadau am gefnogaeth i dendro yn cyrraedd funud olaf a mae cael pecyn dwyieithog yn anodd o fewn amserlen dynn.

- **Gwasanaeth Cefnogol** – Mae'r modiwlau i staff o fewn y system Hunanwasanaeth staff yn cael eu datblygu yn ddwyieithog. Mae'r Gwasanaeth Cefnogol yn disgwyl ymateb gan y DBS yn Lerpwl ynglŷn â phryd fydd y ffurflen gais ar-lein wedi ei datblygu yn y Gymraeg.
- **Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer a Chofrestru** – Croesewir pob seremoni priodas / partneriaeth sifil yn ddwyieithog hyd yn oed os yw'r cyplau yn uniaith Saesneg.

Rhoddir y cynnig ar gychwyn pob cofrestriad (genedigaeth a marwolaeth) os ydynt am gofrestru yn ddwyieithog.

Mae'r Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer a Chofrestru wedi pwyso ar Llywodraeth Cymru sawl blwyddyn yn ôl i newid y ffordd o gynnal asesiad wyneb yn wyneb ar gyfer bathodyn glas yn hytrach nag anfon cyfieithydd i'r asesiad, mae'r asesydd yn cynnal yr asesiad yn Gymraeg (os mai dyma yw dewis y cwsmer).

Mae newidiadau wedi bod i Ddeddfwriaeth Cofrestru Marwolaeth ym mis Medi 2024, ble mae gan y crwner y gallu i gofrestru marwolaethau – mae'r templed yma wedi'i ddarparu gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol ond ar gael yn uniaith Saesneg ar hyn o bryd. Mae Crwner a Chofrestryddion Gwynedd wedi gofyn am daflen ddwyieithog er mwyn gallu cofrestru yn ddwyieithog.

Mae'r Gwasanaeth Cyswllt Cwsmer a Chofrestru yn cydweithio gyda'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol i brofi y system DRS (Digital Registration System) newydd fydd yn cael ei gyflwyno yn ystod y flwyddyn.

Mae system awtomeiddio wedi'i ddarparu yn ddwyieithog yn Galw Gwynedd – Cymraeg yn gyntaf / Saesneg wedyn er mwyn hyrwyddo'r iaith i gwsmeriaid.

- **Gwasanaeth Iechyd, Diogelwch a Llesiant** – Meddyg Iechyd Galwedigaethol – mae hwn yn faes arbenigol iawn lle mae argaeledd meddygon yn brin ond mae cael meddyg cymwys yn y maes sy'n siarad Cymraeg wedi profi yn amhosibl hyd yma. Mae gwaith arloesol yn digwydd i ganfod olynnydd i'r meddyg presennol trwy gydweithio gyda meddyg teulu lleol a rhoi profiadau cysgodi iddi tra bydd yn cymhwyso yn y maes. Mae hyn yn rhoi cynllun olyniaeth i ni pan fydd ein meddyg presennol di-Gymraeg yn ymddeol o fewn y flwyddyn.

Mae gwaith yn digwydd ar y cyd hefo IOSH (prif sefydliad proffesiynol y maes Iechyd a Diogelwch yn genedlaethol) i fod yn achredu cwrs Rheoli'n Ddiogel yn y Gymraeg a Chyngor Gwynedd fydd yr unig sefydliad yng Ngogledd Cymru i'w gynnig yn y Gymraeg. Mae'r gwaith yma'n digwydd ar y cyd gyda Phrifysgol Aberystwyth.

- **Gwasanaeth Cyfathrebu ac Ymgysylltu** - Cyfringau cymdeithasol – defnyddir un cyfrif lle cyhoeddir negeseuon yn y ddwy iaith. Mae hyn yn golygu fod ein dilynwyr i gyd yn gweld ein negeseuon yn y Gymraeg yn ogystal â'r Saesneg. Cyhoeddir pob neges mewn ffordd sy'n golygu mai'r neges Gymraeg sydd ar frig y ffrwd.

Fideos - Rydym yn cynhyrchu ein clipiau fideo cyfryngau cymdeithasol yn y Gymraeg ac yn ychwanegu is-deitlau Saesneg er mwyn normaleiddio'r defnydd o'r iaith.

Y wasg a'r cyfryngau - Rydym yn darparu atebion i gyd drwy gyfrwng y Gymraeg i'r cyfryngau Cymreig. Gan fod ein swyddogion, Arweinydd ac Aelodau Cabinet yn siaradwyr Cymraeg, rydym yn darparu nifer fawr o gyfranwyr ar gyfer y cyfryngau iaith Gymraeg.

Cyfathrebu efo staff - Mae Cyngor Gwynedd yn flaengar o ran sut ydym yn cyfathrebu efo staff ac yn helpu i normaleiddio'r iaith drwy dechnoleg, e.e. ein defnydd o'r grŵp Facebook staff / sesiwn byw'r Prif Weithredwr. Mae'r dudalen gartref a'r adran newyddion ar y fewnwyd a'r cylchgrawn staff yn uniaith Gymraeg, gyda chopi Saesneg ar gael ar ofyn.

Gwefan y Cyngor - Mae'r holl gynnwys a gwasanaethau ar-lein ar wefan ac ap Cyngor Gwynedd yn ddwyieithog ac rydym yn cymryd camau rhagweithiol i annog defnyddwyr i ddefnyddio'r wefan yn Gymraeg.

Ymgysylltu Cyhoeddus – Cynhelir pob ymarferiad ymgysylltu yn gyfan gwbl ddwyieithog ac mae unrhyw grwpiau ffocws, cyfarfodydd cyhoeddus, sesiynau galw heibio ac ati yn cael eu cynnal gan hwyluswyr a swyddogion dwyieithog.

- **Gwasanaeth Democratiaeth a Iaith** - Ymwbyddiaeth iaith - Yn ogystal â'r sesiynau mandadol ar-lein, mae ymdrech wedi'i wneud i gynnal sesiynau wyneb yn wyneb ar ymwbyddiaeth iaith i gynghorwyr a staff. Cynhaliwyd sesiwn i 16 o gynghorwyr i sôn am gynlluniau a phrosiectau sy'n cyfrannu at hybu'r Gymraeg, rôl a chyfrifoldebau statudol y Cyngor o safbwynt hybu'r Gymraeg a rôl aelodau i ddylanwadu o fewn cymunedau. Mae cyflwyniadau ar y gweill i reolwyr hefyd o ran polisi iaith, sesiynau wyneb yn wyneb wedi'u cynnal gyda'r Adran Addysg a Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd sesiwn i reolwyr cyllid yn cael ei gynnal dros y misoedd nesaf, a sesiwn ar-lein yn cael ei ddatblygu fydd ar gael ar y fewnwyd staff.

Fforwm Iaith Gwynedd - Uned Iaith Cyngor Gwynedd sy'n gweinyddu Fforwm Iaith Gwynedd gyda thua 20 sefydliad yn gweithredu er budd y Gymraeg, gan gyfarfod yn chwarterol. Mae is-grŵp pobl ifanc yn trefnu ymgynghoriad er mwyn casglu ymateb pobl ifanc ynglŷn â'u hagwedd a'u defnydd o'r Gymraeg. Mi fydd holiadur a grwpiau ffocws yn cael eu rhannu ym mis Ionawr gyda'r canlyniadau yn cael eu rhannu gyda'r is-grŵp.

Y Gymraeg mewn busnes - Mae'r Uned Iaith wedi trafod yn gyson yn ystod y flwyddyn gyda'r Adran Economi a Chynllunio, gyda chymau cadarnhaol wedi eu gwneud er mwyn cryfhau'r Gymraeg o fewn busnesau. Bellach mae brawddeg safonol wedi'i chynnwys mewn cylchlythyr i fusnesau a dogfennau cynllunio yn cyfeirio at y gefnogaeth sydd ar gael o ran cyfieithu ac enwi busnesau.

Byrddau partneriaethau - Mae cynrychiolydd Uned Iaith yn aelod ar sawl bwrdd partneriaeth, gan gynnwys cynrychioli'r Cyngor ar Is-grŵp iaith Gymraeg Bwrdd

Gwasanaethau Cyhoeddus, gan gyfrannu at ddarn o waith sy'n edrych ar arferion da recriwtio gweithwyr gyda sgiliau Cymraeg a'r grŵp Mwy na Geiriau mewnol. Maent hefyd yn cynrychioli'r Gymraeg ar Fwrdd Partneriaeth Safle Treftadaeth y Byd a'r is-grŵp buddion, gyda'r gobaith o weithio ymhellach dros y flwyddyn i gasglu tystiolaeth a data'r buddion.

Prosiect Enwau Lleoedd - Mae sawl elfen o'r rhaglen waith wreiddiol y prosiect wedi'u cyflawni, gan gynnwys cynnal sesiwn hyfforddi enwi eiddo i Uned Iaith a chraffu a'r Adran Amgylchedd yn ogystal â gweithdai niferus mewn ysgolion ar enwau lleoedd a sut i gofnodi ar fap enwau lleoedd Cyngor Gwynedd. Mae ap rhestr enwau swyddogol Cyngor Gwynedd wedi ei chreu ac mae cydweithio yn digwydd i drefnu gosod arwyddion newydd mewn rhai mannau a strydoedd er mwyn hyrwyddo'r Gymraeg yn weledol yn y gymdeithas.

Ymwelwyr Gwlad y Basg - Cafwyd sgwrs gyda dau o ymwelydd o Wlad y Basg a swyddogion o'r Uned Iaith ac adran economi ym mis Rhagfyr. Trafodwyd perthynas y Fenter Iaith gyda'r cyngor a datblygiadau polisi iaith, gyda'r ymwelwyr yn medru gweld tebygrwydd rhwng ein gwaith fel Cyngor â'u hunain.

- **Gwasanaeth Dysgu a Datblygu'r Sefydliad** –

Hyfforddiant – Mae mwyafrif y sesiynau sy'n cael eu rhedeg drwy gyfrwng y Gymraeg (gydag adnoddau Cymraeg ar gael lle mae'n bosib). Opsiwn i gael cyfieithydd i'r rhai sy'n dysgu (e.e. yn y Gweithdy Croeso).

Mae cyfeiriad penodol at y gallu i gyflwyno hyfforddiant yn ddwyieithog yn y fanyleb sydd wedi'i chreu ar gyfer y broses gaffael.

E-ddysgu - Darparu hyfforddiant trwy gyfrwng y Gymraeg, e.e. Microsoft Excel, Sgiliau Digidol Sylfaenol, DiSC (heblaw yr adroddiad), Sgiliau Digidol 1:1. Y modiwlau e-ddysgu sy'n cael eu creu yn fewnol ar gael yn Gymraeg.

Datblygu Sgiliau Iaith

Tip Cymraeg y Mis:

Mae **Tip Cymraeg y Mis** yn parhau i gael ei gynhyrchu a'i rannu gyda staff (trwy'r Fewnrwyd, Hwb Hyfforddiant Iaith, grŵp Facebook staff ac e-bost Gair Wythnosol). Mae hefyd yn cael ei rannu gyda Nant Gwrtheyrn a gydag un tiwtor iaith.

Cynllun Cyfeillion:

Mae'r cynllun **Cyfeillion Cymraeg** yn bodoli ers rhai blynnyddoedd bellach, ond yn y flwyddyn ddiwethaf sefydlwyd y 'Cylch Cyfeillion', sy'n cyfarfod pob 6 mis i'r aelodau o staff sy'n gwirfoddoli eu hamser i gefnogi eraill sy'n dysgu neu'n datblygu eu sgiliau Cymraeg. Mae'n gyfle i'r Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg eu cefnogi ac i bawb gael cyfle i rannu unrhyw heriau ac arfer dda.

Mae 5 aelod o staff yn derbyn cefnogaeth trwy'r cynllun Cyfeillion Cymraeg ar hyn o bryd, gyda 2 arall yn aros am Gyfaill.

Hyfforddiant iaith:

Mae 24 aelod o staff yn derbyn hyfforddiant iaith ar hyn o bryd, gyda 7 wedi cofrestru ar hyfforddiant sydd eto i ddechrau. Cynhaliwyd sgwrs ymgynghorol gyda 5 aelod arall o staff sydd eto i gofrestru ar gwrs addas.

Gwnaed ymholiadau am ddiddordeb mewn cwrs Gloywi Iaith a chwrs Codi Hyder. Dangosodd 21 o aelodau o staff ddiddordeb mewn cwrs Gloywi Iaith (yn ogystal ag un rheolwr yn dangos diddordeb am hyfforddiant i dîm cyfan), ac 18 yn y cwrs Codi Hyder. Bydd y cyrsiau hyn yn cael eu trefnu gyda Dysgu Cymraeg Gogledd Orllewin trwy gynllun Cymraeg Gwaith ar gyfer 2025.

Mae cyfleoedd i ddatblygu sgiliau Cymraeg wedi'u hyrwyddo trwy'r fewnwyd, yr Hwb Hyfforddiant Iaith, e-bost Gair Wythnosol ac e-byst gan gynnwys anfon gwybodaeth ymlaen at aelodau'r Fforwm Dynodiadau Iaith sy'n anfon y wybodaeth ymlaen at staff eu hadrannau. Mae gwybodaeth am hyfforddiant iaith hefyd yn cael ei rhannu gydag Asiant Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

Mae'r Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg yn chwilio am gyfleoedd ac yn ymateb i geisiadau i gyflwyno gwybodaeth am y gefnogaeth sydd ar gael i staff ddatblygu eu sgiliau iaith, e.e. cyflwyno yng nghyfarfod Panel Adnoddau Dynol Byw'n Iach.

Fis Tachwedd, cynhaliodd y Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg 'Sesiwn Arbenigwyr' gyda'r prentisiaid a'r hyfforddeion newydd er mwyn eu gwneud yn ymwybodol o statws y Gymraeg yma yn y Cyngor yn ogystal â sicrhau eu bod yn gwybod am y gefnogaeth sydd ar gael iddynt ddatblygu eu sgiliau iaith.

Sgiliau iaith Staff:

Caiff gwybodaeth am lefelau iaith staff ei hadrodd yn chwarterol i holl Benaethiaid adrannau'r Cyngor ar ffurf adroddiad. Mae'r adroddiad yn cynnwys gwybodaeth am y nifer o staff sydd heb gwblhau'r hunanasesiad iaith, y nifer sydd ddim yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swyddi a gwybodaeth am staff yr adran sy'n dilyn hyfforddiant iaith.

Trwy'r Fforwm Dynodiadau Iaith (sy'n cyfarfod pob chwarter) caiff yr adrannau eu hannog i sicrhau bod pob aelod o staff yn cwblhau'r hunanasesiad iaith, neu'n derbyn asesiad syml gan eu rheolwr llinell. Pwysleisir hefyd bod gofyn i bob rheolwr sicrhau bod staff yn derbyn hyfforddiant iaith os nad ydynt yn cyrraedd dynodiadau iaith eu swydd.

Ar y cyd â'r Uned Iaith, mae gwaith ar y gweill i fynd i'r afael â safon y Gymraeg ysgrifenedig a ddefnyddir ar draws y Cyngor. Bydd y gwaith yn canolbwyntio ar yr her o sicrhau cywirdeb iaith ar draws holl ddogfennau'r Cyngor (yn enwedig y rhai sy'n cael eu cyhoeddi), y sgil o ysgrifennu mewn Cymraeg syml a chlir, chwalu rhai

camsyniadau am y Gymraeg yng Nghyngor Gwynedd, ac ailedrych ar ddisgrifiadau swyddi.

Buddiannau Staff - Mae gwybodaeth am fuddiannau i staff i gyd yn cael ei chynnig yn ddwyieithog os yw'n bosib.

Mae negodi yn digwydd efo sawl cwmni iddynt ddarparu taflenni gwybodaeth Cymraeg i ni yn lle rhai uniaith Saesneg. i.com Works/Terryberry; CSSC, Rhoi wrth Ennill, RAC. Mewn rhai achosion rydym yn trefnu i anfon cyfieithiad atynt a thro arall maent yn trefnu i gyfieithu pethau eu hunain a'u hanfon atom cyn eu cyhoeddi.

Mae ein Hymweliadau/*Roadshows* efo staff yn cael eu cynnal yn ddwyieithog yn ôl y gofyn ac mae'r dogfennau rydym yn eu rhannu efo nhw hefyd yn ddwyieithog. Bu staff yn rhan o *Roadshows* efo Gofalwyr llynedd ac yn gallu hyrwyddo'r gefnogaeth/hyfforddiant iaith yn y sesiynau.

Mae'r Cynllun Hybu Busnesau Lleol hefyd yn ffordd o hyrwyddo'r Gymraeg. Mae Busnesau yn cael hysbyseb dwyieithog ar ein safle. Pan fyddant yn Fusnes y Mis mae angen i'w stori fod yn Gymraeg.

Talent a Phrentisiaethau - Mae gennym ddatganiad Uchelgais Iaith Gymraeg sy'n nodi'n glir beth yw ein huchelgais ac yn amlinellu'r disgwyliadau ieithyddol ar y prentis, y Cyngor a'r darparwr. Mae sesiynau ymarferol yn trin a thrafod y Gymraeg yn ein Rhwydweithiau Prentisiaid bob ychydig fisoedd.

Mae sesiynau gloywi iaith / cefnogi staff sydd ar wahanol lefelau iaith yn cael eu cynnig. Rydym yn cydweithio efo darparwyr fel Grŵp Llandrillo Menai, Prifysgol Bangor a Choleg Cambria ar gynyddu'r ddarpariaeth iaith Gymraeg. Mae adroddiad (Adroddiad Iaith Darparwyr 2024) wedi'i lunio gyda chymorth swyddogion ac Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu sy'n cyflwyno'r sefyllfa bresennol ac yn amlinellu'n cynlluniau ar gyfer y 3 mlynedd nesaf er mwyn gwella'r sefyllfa.

Rydym wedi ein henwebu eleni am wobwr Cyflogwr y Flwyddyn y Coleg Cymraeg Cenedlaethol yng Ngwobrau Dysgu Seiliedig ar Waith Gogledd Cymru 2025.

Mae gwaith yn cael ei wneud i edrych ar gomisiynu hyfforddiant Codi Hyder yn y gweithle i fod yn rhan o raglen datblygu prentisiaid (drwy gymorth y Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg a Dr Elin Angharad Davies, Tiwtor-Drefnydd Gweithle, Prifysgol Bangor).

Rydym yn cydweithio gyda'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol – rhannu cyfleoedd a'u gwahodd i drafod pa ddeunyddiau sydd ganddynt all fod o fudd i brentisiaid mewn rhwydweithiau.

Caiff straeon, profiadau ac astudiaethau achos am unigolion sydd wedi llwyddo eu rhannu ar y rhwydweithiau cymdeithasol ac ar gyfryngau fel Gair o Gyngor.

Mae cydweithio'n digwydd gydag Urdd Gobaith Cymru i hyrwyddo a rhannu llwyddiant aelod staff diweddar wrth iddo gymhwyso a chael cynnig swydd ar ôl dilyn ei brentisiaeth yn gyfan gwbl drwy'r Gymraeg.

Recordiwyd podlediad hanner awr yn ddiweddar ar gyfer Cynllun Profi Llwyddo'n Lleol am weithio i Gyngor Gwynedd a defnyddio'r Gymraeg yn y gweithle.

Sicrhau presenoldeb yn Bwrlwm ARFOR - rhaglen sy'n cael ei phweru gan y rhanbarthau ARFOR i ddatgloi busnesau a chymunedau yn ffynnu gyda'r Gymraeg yn Sir Gaerfyrddin, Gwynedd, Ceredigion ac Ynys Môn. Cyfle i adael i sefydliadau a busnesau eraill yn yr ardal wybod pa gyfleoedd sydd ar gael yn y Cyngor i weithio a dathlu'r Gymraeg.

Prentis Dysgu a Datblygu - Dau brif brosiect - Blas ar Waith ac Undeb y Dyfodol – sy'n hyrwyddo'r Gymraeg. Mae'r 2 brosiect yn arloesol gan eu bod nhw drwy gyfrwng y Gymraeg, lle nad yw prosiectau o'r fath ar gael mewn sefydliadau eraill drwy gyfrwng y Gymraeg.

- **Gwasanaeth Ymgynghorol Adnoddau Dynol:-** mae'r Gwasanaeth yn sicrhau bod gan staff fynediad i wybodaeth a chyngor am holl agweddau eu cyflogaeth trwy gyfrwng y Gymraeg, ac mae'n cydweithio â swyddogion undebau llafur i sicrhau bod posib i staff dderbyn cefnogaeth ganddynt hwythau trwy gyfrwng dewis iaith staff. Mae hyn yn cynnwys trefnu fod cyfieithydd ar gael mewn gwrandawiaidau cyflogaeth ffurfiol.

Mae holl drefniadau recriwtio a phenodi'r Cyngor yn ddwyieithog gan gynnwys y drefn o dderbyn ffurflenni cais am swyddi gwag.

2. Beth arall sydd angen sylw yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl i ddefnyddio'r Gymraeg?

(e.e. addysg, adnoddau, teuluoedd, hyrwyddo defnydd o wasanaeth drwy'r Gymraeg)

Dros y flwyddyn nesaf bydd gwaith parhaus yn digwydd yn yr Adran er mwyn codi statws y Gymraeg a sicrhau cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg.

Mi fydd templedi **caffael** yn cael eu diweddarau a'u cyfieithu yn y flwyddyn newydd. Mae'r fewnrwyd a'r ddolen prynu'n ddoeth hefyd yn cael eu diweddarau ac yn gyfle i adolygu'r cynnwys. Mae newid yn y rheoliadau caffael hefyd yn gyfle i atgyfnerthu'r drefn, mae angen amlygu bod hyn wedi bod yn heriol yn y gorffennol. Prin iawn ydi ymatebion Cymraeg gan fusnesau sydd yn tendro am waith y Cyngor.

Bydd y gwaith yn y maes **iechyd galwedigaethol** ac **iechyd a diogelwch** sydd wedi ei amlinellu yng nghwestiwn 1 yn parhau.

Bydd y Gwasanaeth **Ymchwil a Gwybodaeth** yn parhau i gadw golwg ar, a cheisio dylanwadu ar y datblygiadau cenedlaethol o ran casglu gwybodaeth am sefyllfa'r iaith Gymraeg os na fydd Cyfrifiad eto.

Mae llawer o waith yn digwydd gan y Gwasanaeth **Democratiaeth a Iaith** gan gynnwys:

Agwedd at y Gymraeg a defnydd o'r Gymraeg gan drigolion Gwynedd - Mae'r uned iaith a chraffu wedi bod yn cydweithio gyda Phrifysgol Bangor ar ddau brosiect ymchwil. Mae'r cyntaf yn edrych ar agwedd pobl at y Gymraeg a'r defnydd ohoni drwy holiadur ar-lein. Mae'r gwaith o ddadansoddi canlyniadau'r holiaduron yn digwydd ar hyn o bryd.

Mae'r ail brosiect yn canolbwyntio ar ddewis iaith y cyhoedd wrth ddefnyddio gwasanaethau rheng flaen a ddarperir gan Gyngor Gwynedd neu ar ran Cyngor Gwynedd. Arsylwyd defnydd iaith y cyhoedd mewn derbynfydd 'Siop Gwynedd', llyfrgelloedd a chanolfannau hamdden mewn tri lleoliad daearyddol gwahanol yng Ngwynedd sef Caernarfon, Pwllheli a Dolgellau. Casglwyd data hefyd am ddewis iaith pobl wrth gysylltu â chanolfan Galw Gwynedd, sy'n darparu gwasanaeth rheng flaen i ymdrin gyda galwadau ffôn gan drigolion ar draws y sir. Cafwyd sampl data o dros 3200. Mae'r gwaith o ddadansoddi'r canlyniadau yn digwydd ar hyn o bryd gyda'r bwriad o lunio argymhellion i'w cynnwys yn rhaglen waith strategaeth iaith Gwynedd dros y flwyddyn i ddod, er mwyn hybu defnydd o'r Gymraeg.

Prosiect 15 - Mae gwaith Prosiect 15 (sy'n ceisio hybu'r defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg ar gyfryngau cymdeithasol) wedi ei gyhoeddi am geisiadau tendr ar Gwerthu i Gymru. Bydd yn cynnal y gwaith creadigol am flwyddyn a chreu adroddiad am opsiynau'r prosiect yn y dyfodol er mwyn ei ddatblygu yn ôl anghenion y gynulleidfa. Gobeithir y bydd rhywun yn cychwyn ar y gwaith yn y flwyddyn ariannol newydd.

Cyfathrebu clir - Mae ymdrech yn cael ei roi i wella iaith cyfathrebu'r Cyngor a chwalu'r myth bod angen Cymraeg perffaith i weithio i Gyngor Gwynedd. Drwy gydweithio o fewn timau'r adran, mae'r Uned Iaith, Dysgu a Datblygu, Adnoddau Dynol a Chyfathrebu, wedi sefydlu prosiectau i addasu swydd ddisgrifiadau i'w gwneud yn fwy syml a hygyrch, creu hyfforddiant ar sut i ddefnyddio Cymraeg clir a fideos chwalu myth gweithio i'r Cyngor.

Menter iaith Gwynedd - Mae cryn waith wedi'i wneud dros y blynyddoedd diwethaf i roi cymorth i sefydlu Menter iaith Gwynedd yn fenter iaith annibynnol a chynaliadwy a fydd yn cefnogi'r Gymraeg mewn cymunedau ar draws Gwynedd. Mae cytundebau trosglwyddo bellach wedi eu harwyddo, ac yn dilyn proses TUPE yn y flwyddyn newydd, hyderir y bydd staff yn trosglwyddo i'r fenter iaith annibynnol erbyn 1 Ebrill, 2025. Bydd cydweithio er budd y Gymraeg yn parhau gyda'r Fenter iaith i'r dyfodol.

3. Ydy datblygiad technoleg wedi amharu ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg? Os yn berthnasol rhowch enghraifft. Sut ydych chi'n sicrhau nad yw datblygiad technoleg yn effeithio ar eich gallu i ddarparu cyfleoedd i ddefnyddio'r Gymraeg?

Mae'r Gwasanaeth Caffael wedi gweld yn ddiweddar fod busnesau yn dechrau defnyddio technoleg Deallusrwydd Artiffisial neu AI (*Artificial Intelligence*) i greu ymatebion tendrau, bydd y dechnoleg yma yn amlwg yn Saesneg yn y lle cyntaf.

Mae'r Gwasanaeth Ymchwil a Gwybodaeth wedi ymchwilio i, ac wedi datrys, sut i ddylunio dashfyRDDau gwybodaeth yn ddwyieithog fel eu bod yn gweithio'r un fath yn y ddwy iaith a heb bod angen eu poblogi ddwywaith, a fel bod modd symud yn rhwydd rhwng un iaith a'r llall. Maent hefyd wedi bod yn cydweithio â Llywodraeth Cymru i sicrhau mabwysiadu enwau Cymraeg ar gymdogaethau (Ardaloedd Cynnyrch Haen Isaf) yng Ngwynedd, er mwyn eu defnyddio wrth adrodd gwybodaeth am ardaloedd.

Maer diffyg darpariaeth digonol ar 'Teams' i alluogi cyfieithu ar y pryd wedi bod yn rhwystr ers rhai blynyddoedd, gyda'r Cyngor wedi defnyddio Zoom yn llwyddiannus ar gyfer goresgyn y broblem. Fodd bynnag, mae hynny hefyd wedi creu rhai rhwystrau, gydag ambell bartner yn gwrthod defnyddio'r dechnoleg. Mae camau pellach wedi eu gwneud yn ddiweddar iawn wrth ddatblygu Teams ymhellach, a byddwn yn arbrofi gyda'r ddarpariaeth a'r dechnoleg sydd gennym o fewn y Cyngor dros y misoedd nesaf.

Nid yw technoleg 'analytics' cyfryngau cymdeithasol yn gweithio yn y Gymraeg (e.e. mesur sentiment, y defnydd o "tags", trefnu ymgyrchoedd). Mae hyn yn golygu nad ydym yn gallu defnyddio'r dechnoleg i'r eithaf.

Nid yw gwasanaethau monitro'r wasg yn monitro cyfryngau iaith Gymraeg, felly rydym yn gorfod gwneud y gwaith monitro ein hunain.

Mae llwyfannau fel YouTube yn cynnig isdeitlau a thraws-ysgrifiad 'auto-generated' ond nid yw'n gweithio yn Gymraeg, sy'n golygu ein bod yn gorfod ei gynhyrchu ein hunain, sy'n cymryd mwy o amser.

Mae gwefan y Cyngor yn cael ei datblygu gan ddefnyddio deallusrwydd artiffisial. Mae'r ffaith fod angen ei "ddysgu" mewn dwy iaith yn arafu'r broses.

4. Sut ydych chi'n cadw cofnod o'r bobl sy'n defnyddio eich gwasanaeth trwy gyfrwng y Gymraeg? Allwch chi rannu data perthnasol?

Nid yw'r Gwasanaeth **Caffael** yn casglu data ar hyn o bryd. Mae systemau cenedlaethol caffael yn cael eu datblygu i ddal gwybodaeth am gwmnïau, fel rhan o hyn mae cyfeiriad wedi bod i'r posibilrwydd y bydd y nifer o siaradwyr Cymraeg o fewn cwmnïau yn cael ei ddal. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i bwysu am welliant yn y maes yma a bydd angen i'r Cyngor adrodd ar y mesur hwn fel rhan o'r Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus.

Mae'r Gwasanaeth **Cyfathrebu ac Ymgysylltu** yn casglu data am y niferoedd sy'n defnyddio gwefan y Cyngor drwy'r Gymraeg.

Cesglir llawer o ddata gan y Gwasanaeth **Dysgu a Datblygu'r Sefydliad** gan gynnwys:

Hyfforddiant iaith - Mae'r Swyddog Dysgu a Datblygu Iaith Gymraeg yn cadw gwybodaeth am lefelau iaith holl staff y Cyngor (gan ddefnyddio'r holiadur hunanasesu iaith sydd ar gael ar Hunanwasanaeth Staff) yn ogystal â gwybodaeth am holl staff y Cyngor sy'n mynychu hyfforddiant iaith.

Ar draws y Cyngor, mae 24 aelod o staff yn derbyn hyfforddiant iaith ar hyn o bryd, gyda 7 wedi cofrestru ar hyfforddiant sydd eto i ddechrau. Cynhaliwyd sgwrs ymgynghorol gyda 5 aelod arall o staff sydd eto i gofrestru ar gwrs addas.

Prentisiaethau – Mae data cyffredinol yn cael ei gasglu am gyfrwng iaith o ran darparwyr ond nid oes data yn cael ei gasglu ar hyn o bryd am y ddarpariaeth o fewn y Cyngor e.e. “7.5% yn dewis astudio eu pwnc drwy gyfrwng y Gymraeg (yn y Brifysgol/Coleg)”.

Adroddiad Iaith Darparwyr (Prentisiaethau) - Mae adroddiad wedi ei lunio gyda chymorth swyddogion a'r Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu sy'n cyflwyno'r sefyllfa bresennol ac yn amlinellu ein cynlluniau ar gyfer y 3 mlynedd nesaf er mwyn gwella'r sefyllfa trwy gydweithio gyda'r prentisiaid eu hunain a'r darparwyr allanol, e.e. Grŵp Llandrillo Menai, Prifysgol Bangor a Choleg Cambria. Er mwyn monitro'r sefyllfa byddwn yn casglu gwybodaeth yn flynyddol trwy gyfrwng holiadur sy'n cael ei anfon at holl brentisiaid y Cyngor.

Hyfforddiant Corfforaethol – Ar y system MoDS, cesglir cofnod o ba gyfrwng y mae staff wedi gwneud eu hyfforddiant. Y data ar gyfer 2024 yw:

Hyfforddiant Corfforaethol2024	Cymraeg	Saesneg	Dwyieithog
Nifer Digwyddiadau	320	60	16
Nifer Unigolion Unigryw	1,192	208	98

5. Beth yw sgiliau iaith eich staff?

Mae **176** o staff yn Adran Gwasanaethau Corfforaethol. O'r 176 mae **166** wedi cwblhau'r holiadur iaith ac mae gan 168 rhyw fath o asesiad iaith (wedi cwblhau'r holiadur neu dderbyn asesiad syml gan reolwr llinell).

O ran gwasgariad lefelau iaith, mae 8 unigolyn ar lefel Canolradd, 39 ar lefel Uwch a 119 ar lefel Hyfedredd. Mae 2 unigolyn wedi derbyn asesiad iaith gan eu rheolwr llinell a does gan 8 ddim asesiad iaith hyd yma.

6. Rhowch enghreifftiau o unrhyw rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig gyda darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg.

Gweler isod enghreifftiau gan Adran Gwasanaethau Corfforaethol o rwystrau, cwynion a chanmoliaeth sy'n gysylltiedig â darparu a hyrwyddo gwasanaethau cyfrwng Cymraeg:

Canmoliaeth:

Daeth swyddogion Menter Iaith Gwynedd i'r brig yng ngwobrau Mentrau Iaith Cymru. Cafwyd gwobr rhagoriaeth am y gwaith a wnaed gyda phrosiect Croeso Cymraeg - Cymdeithas Affrica Gogledd Cymru. Braff hefyd oedd clywed canmoliaeth mewn seminar gan Gomisiynydd y Gymraeg ynghylch arfer da strategaethau iaith am benderfyniad Cyngor Gwynedd i lunio strategaeth iaith Gymraeg 10 mlynedd yn hytrach na 5 mlynedd. Yn ogystal, derbyniwyd sylwadau annibynnol cadarnhaol iawn gan ymwelwyr Gwlad y Basg a Phrifysgol Bangor ynghylch swmp y gwaith sy'n cael ei gyflawni i hyrwyddo'r Gymraeg ar lawr gwlad drwy gynifer o wahanol brosiectau sy'n cael eu harwain gan yr Uned Iaith a'r Cyngor.

Rhwystrau:

Diffyg argaeledd darpariaeth yn y Gymraeg gan bartneriaid yn y sector cyhoeddus megis WLGA a Heddlu Gogledd Cymru. Mae'r diffyg yma yn golygu ein bod ni fel sefydliad yn cael gwaith ychwanegol i sefydlu ffordd amgen o weithio byth a beunydd. Mae'r maes hyfforddiant yn un enghraifft.

Noda'r Gwasanaeth Caffael nad yw busnesau yn edrych ar fersiwn Gymraeg tendrau ac maent yn dueddol o ymateb yn Saesneg. Mae rheoliadau, templedi a chanllawiau caffael yn dueddol o cael ei cynhyrchu yn Saesneg, cost ac amser cyfieithu, costau uwch o gael systemau/gwasanaethau drwy gyfrwng y Gymraeg, a cheir dadl bod llai o risg cael cytundeb uniaith.

Adroddiad yr adran i Bwyllgor Iaith yn 2024:

[Cefnogaeth Gorfforaethol Cynllun Hybu'r Gymraeg.pdf](#)